

EKONOMİK FAALİYETLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ

TARIM VE HAYVANCILIĞIN SOSYAL, KÜLTÜREL HAYAT ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: Tarım ve hayvancılıkla uğraşan kırsal alanlarda insanlar ekim, dikim, yaylacılık gibi çalışma zamanlarında sosyal ve kültürel aktivitelere katılamazlar. Tarım ve hayvancılığın ekonomik geçim kaynağı olduğu bu alanlarda sosyal ve kültürel aktiviteler sınırlı şekilde gerçekleştirilir ve azdır. Buralarda sosyal ve kültürel aktivitelere örnek olarak **imece** usulünün uygulanması ve tarımsal turizm olarak da bilinen **tarım festivalleri** verilebilir.

TURİZM SEKTÖRÜNÜN SOSYAL, KÜLTÜREL HAYAT ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: Turizm farklı kültürden insanların bir araya gelmesini ve karşılıklı kültürel ilişkiler kurulmasını sağlar. Turizm ile birlikte toplumlar arasında bilgi, gelenek, kültür alışverişi gerçekleşir.

SANAYİ VE HİZMET SEKTÖRÜNÜN SOSYAL, KÜLTÜREL HAYAT ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: Sanayi ve hizmet sektöründe çalışan insanlar kentlerde yaşamlarını sürdürürler. Kent yaşamı ayrı bir kent kültürünün ortaya çıkmasına neden olur. Şehirlerde yaşayan insanların eğitim seviyesi ve maddi imkânları daha fazladır. Şehirlerde sosyal faaliyetlere de ulaşma imkânları daha yüksektir. Bu nedenle **sanatsal** ve **sportif** faaliyetler sanayi ve hizmet sektörünün olduğu yerlerde gelişmiştir. Çocukların gelişimi için de şehirler uygun ortamlar sunar. Engellilerin şehir hayatında sosyal hayatlarını geliştirme imkânları daha yüksektir. Mesleki eğitim merkezlerinin varlığı kendini geliştirmek isteyen bireyler için de uygun imkânlar sunar.

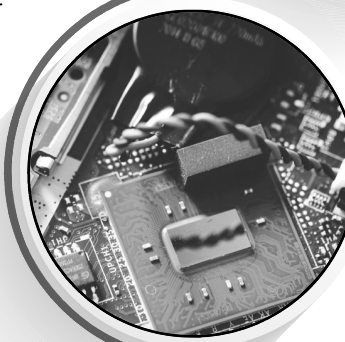

HALIÇTEKİ DEĞİŞİMİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ: Haliç İstanbul'un güney kesimindedir. Geçmişte sanayi bölgesi konumunda olan Haliç ciddi çevre kirliliğine maruz kaldı. Sanayi faaliyetleri önemini yitirince bölgede geri dönüşüm projeleri hayata geçirildi. Sanayi tesisleri kültür alanlarına dönüştürüldü. Fes fabrikası kongre ve kültür merkezi, gemi çapası atölyesi müzeye, elektrik üretim santrali üniversite binasına dönüştürülmüştür.

SİLİKON VADİSİNDE YAŞANAN DEĞİŞİMİN SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİLERİ:

Kaliforniya Eyaleti'nde bulunan bölge geçmişte altın yataklarından dolayı "Altın Eyaleti" olarak anıldı. Daha sonra Stanford Üniversitesinin kurulmasıyla bölge teknoloji üretim merkezi hâline geldi. Dünya'nın önemli yazılım, teknoloji şirketleri günümüzde bölgede faaliyetlerine devam etmektedir. Bu değişim sonucunda bölgenin sosyal ve kültürel yaşam biçimi de köklü bir değişim yaşamıştır.

ŞEHİRLEŞME, SANAYİ VE GÖÇ İLİŞKİSİNİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

İnsanlar avcılık, toplayıcılık ve tarım aşamalarından sonra 1750'lerde Sanayi Devrimi'ni yaşamıştır. Sanayi Devrimi'yle beraber seri üretimin önu açılmış ve ticaret ile birlikte tüm Dünya'ya ulaşabilir bir şekle bürünmüştür. Tüm bunlar yaşanırken insanlar kırdan şehre hızla göç etmiş ve şehirler milyonlarca insanın yaşam alanına dönüşmüştür. 1990'da şehirde yaşayan nüfus oranı %43'ken 2020'de bu oran %56'lara çıkmıştır. 2050'li yıllarda bu oranın %66'lara çıkacağı öngörülmektedir.

Şehirleşmenin getirdiği bazı sorunlar şunlardır:

- ▶ Trafik ve çevre sorunları artar.
- ▶ Eğitim, sağlık ve altyapı hizmetlerinde aksamalar olur.
- ▶ Çarpık kentleşme oluşur.
- ▶ Gecekondulaşma görülür.
- ▶ İşsizlik artar.
- ▶ Tarım arazileri yerleşime açılır.
- ▶ Gürültü kirliliği artar.
- ▶ Şehirlerdeki yeşil alanlar azalır.

SAO PAULO: Brezilya'da bulunan şehir 20 milyonluk nüfusuyla Güney Amerika'nın en büyük kentidir. Sanayi sonucunda hızla büyüyen şehir gecekondulaşma, çevre kirliliği, ulaşım sorunları, suç oranlarında artış gibi problemlerle karşı karşıya kalmıştır.

BATMAN: Batman geçmişte küçük bir köy iken bölgede petrolün bulunmasıyla hızlı bir işçi göçüne uğramıştır. Petrol üretimi zamanla artmış ve şehir giderek büyümüştür. Tarım alanları yerleşime açılmış ve iş alanları genişlemiştir. Modern yollar yapılarak şehrin gelişimi hızlanmıştır. Batman günümüzde Güneydoğu Anadolu'nun önemli şehirlerinden biri hâline gelmiştir.

GELECEĞİN DÜNYASI

NÜFUSUN GELECEĞİ: Sağlık koşullarının artması, beslenme imkânlarının iyileşmesi, teknolojik gelişmeler insan ömrünün uzamasına ve nüfus artış hızının artmasına neden olmuştur. Dünya nüfusu 2022 yılında 8 milyar civarındadır. Dünya nüfusunun 2030 yılında 8,5 milyar, 2050 yılında 9,7 milyar, 2080 yılında 10,4 milyara ulaşacağı tahmin edilmektedir.

SUYUN GELECEĞİ: Dünya üzerindeki suların sadece %2,5'i tatlı sulardan oluşmaktadır. Su tüketimi hızla artış gösterirken var olan su kaynakları giderek kirlenmektedir. Dünya nüfusunun %18'i temiz suya ulaşmamaktadır. Gelecekte suya ulaşamama ve su kıtlığının giderek artış göstereceği öngörülmektedir.

ŞEHİRLERİN GELECEĞİ: Gelecekte şehirleşmenin giderek daha da fazla artacağı öngörülmektedir. Bu durumda peşinden çeşitli sorunları getirmektedir. Yatay olarak genişleyen şehirler doğal çevreye ciddi zararlar verdiği için artık dikey yapılaşmaya daha hızlı geçilmektedir. Bunlara en çarpıcı örnek Japonya'daki kapsül evlerdir.

TEKNOLOJİ VE GELECEK: Günümüzde devletlerin asıl gücünü teknolojiye ne kadar sahip oldukları belirlemektedir. Teknolojinin insan yaşamına olumlu etkileri olduğu gibi işsizliğin artışı, doğal kaynakların tükenmesi, sosyal ve psikolojik sorunlar gibi olumsuz etkileri de olmaktadır.

TARIMIN GELECEĞİ: Dünya nüfusu giderek artmakta fakat tarım üretimi aynı hızda artış göstermemektedir. Nüfusun gıda ihtiyacını karşılamak için yeni yöntemler düşünülmektedir. Bunların başında dikey tarım gelmektedir. Dikey tarım şehirlerde yapılacak şekilde tasarlanmaktadır.

2. BÖLÜM: TÜRKİYE'NİN İŞLEVSEL BÖLGELERİ VE KALKINMA PROJELERİ

TÜRKİYE'NİN İŞLEVSEL BÖLGELERİ

Bölge: Kendi içinde çeşitli benzerlikler gösteren fakat çevresinden çeşitli özelliklerle ayrılan coğrafi birimdir.

FARKLAR

Şekilsel Bölgeler: Bölgelerin doğal ve beşerî özellikleri göz önüne alınarak somut verilerle oluşturulan bölgelerdir.

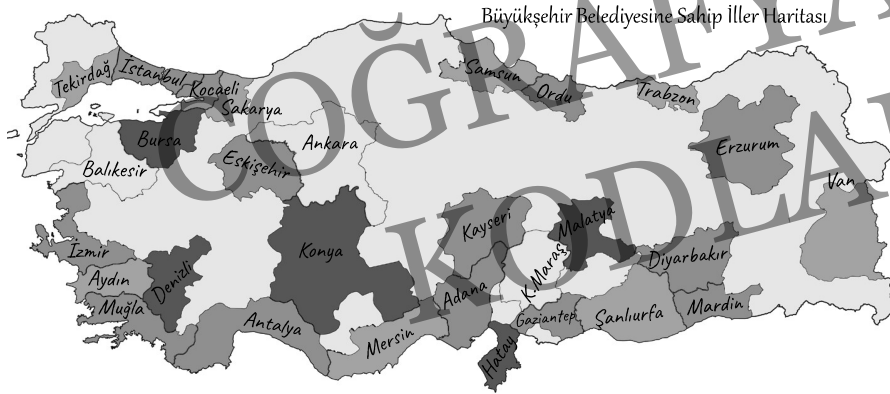
► İşlevsel bölgeler ekonomik ve kültürel yönden diğer bölgelerle etkileşim içindedir.

İşlevsel Bölgeler: Mekânsal yapıyı ve mekân üzerindeki ekonomik ve kültürel işleyişi daha iyi organize edebilmek amacıyla oluşturulan bölgelerdir.

► İşlevsel bölgeler belirli bir merkeze sahiptir. Bu merkezden uzaklaştığı zaman işlevsel etkileri azalmaya başlar.

İŞLEVSEL BÖLGELER DÖRT BAŞLIKTA İNCELENİR:

1. İŞLEVSEL YÖNETİM BÖLGELERİ: Ülke içindeki yönetimi kolaylaştırmak için oluşturulan bölgelerdir. Türkiye'de yönetim, merkezî ve yerel yönetimler olarak ikiye ayrılır. Merkezî yönetim kaymakam ve valiliklerden oluşur. Yerel yönetimlere büyükşehir, il, ilçe ve muhtarlıklardan oluşur. Aşağıda gösterilen büyükşehir belediyesi haritası işlevsel yönetim bölgelerine örnektir.

2. İŞLEVSEL HİZMET BÖLGELERİ: Özel veya resmî kuruluşların verdikleri hizmetleri kolaylaştırmak için oluşturdukları bölgelerdir. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, CK Yayınları Dağıtım Bölgesi gibi bölgeler örnek verilebilir.

3. İŞLEVSEL İSTATİSTİK BÖLGELERİ: Ülke planlamaları için gerekli olan istatistikleri sağlamak için ekonomik, kültürel ve sosyal açıdan oluşturulan bölgelerdir. Türkiye'de istatistiksel veriler Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından oluşturulur.

4. İŞLEVSEL KALKINMA BÖLGELERİ: Bölgeler arası ekonomik ve sosyal farklılıkları gidermek ya da en aza indirmek için oluşturulan kalkınma projelerini kapsayan bölgelerdir.

- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)
- Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP)
- Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi (YHGP)
- Zonguldak Bartın Karabük Projesi (ZBK)
- Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)
- Doğu Anadolu Projesi (DAP)
- Konya Ovası Projesi (KOP)

Kodlamalar ve Notlar

BÖLGE SINIFLANDIRILMASI

ŞEKİSEL BÖLGELER

Doğal Bölgeler

- Yer şekilleri bölgeleri
- İklim bölgeleri
- Hidrografik bölgeleri
- Bitki bölgeleri
- Toprak bölgeleri
- Doğal afet bölgeleri

Beşerî Bölgeler

- Nüfus bölgeleri
- Yerleşme bölgeleri
- Kültür bölgeleri
- Sanayi bölgeleri
- Ham madde bölgeleri
- Siyasi, askerî ve ekonomik bölgeler

İŞLEVSEL BÖLGELER

- Yönetim Bölgeleri
- Hizmet Bölgeleri
- İstatistik Bölgeleri
- Kalkınma Bölgeleri

TÜRKİYE'NİN İŞLEVSEL KALKINMA PROJELERİ

GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ (GAP)

1989 yılında başlamıştır. Türkiye'nin ilk kalkınma projesidir. Proje kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santral ve sulama kanalları yapımı planlanmıştır. Fırat ve Dicle Nehirlerinin aşağı kısımları ile bunlar arasındaki alanı kapsar.

PROJENİN ETKİLERİ

- Pamuğun %58'i, kırmızı mercimeğin %97'si, Antep fıstığının %93'ü, mısırın %30'u bu bölgeden karşılanır.

- Sulamayla beraber sebze üretimi artmıştır. GAP'la beraber bölgede eğitim ve sağlık imkânları artmıştır.

- GAP'la beraber tarıma dayalı sanayi gelişmiş böylece diğer sanayi kollarının da gelişmesine olanak sağlamıştır.

PROJENİN AMAÇLARI

- Bölgede istihdamı artırmak
- Bölge halkının gelir seviyesini artırmak
- Bölgeden giden göçü azaltmak
- Ulaşım hizmetlerini geliştirmek
- Bölgenin eğitim seviyesini artırmak
- Bölgenin diğer bölgelerle olan gelir farkını azaltmak
- Sanayi, turizm, maden, tarım şartlarını iyileştirmek

- Bölgedeki hayvancılık faaliyetleri ekstansif olarak eski yöntemlerle yapılmaktadır. Türkiye'nin sığır üretiminin %7'si, koyun üretiminin %16'sı, keçi üretiminin %22'si bölgeden sağlanmaktadır.

DOĞU ANADOLU PROJESİ (DAP)

PROJENİN AMAÇLARI

- Bölgede hayvancılığın geliştirilmesi
- Bölgede meraların ıslah edilmesi
- Bölgenin sosyoekonomik açıdan kalkınmasının sağlanması
- Tarımda verimliliğinin artırılması
- Bölge dışına göçün azaltılması
- Kentsel alt yapının geliştirilmesi
- Çevre korumasının sağlanması
- Kişi başına düşen millî gelirin artırılarak refah seviyesinin yükseltilmesi

- Doğu Anadolu Projesi'nde ağır sanayi kurmak gibi bir amaç yoktur. Çünkü bölgenin yer şekilleri ve iklimi buna uygun değildir. Projenin temel hedefi bölgedeki tarım ve hayvancılığın geliştirilmesidir.

PROJENİN AMAÇLARI

- (Doğu Karadeniz'i kapsayan projedir.)
- Bölgede ekonomiyi güçlendirmek
- Ulaşım ağını geliştirmek
- Turizmi (yaylacılık) geliştirmek
- Bölge dışına giden göçleri azaltmak
- Bölgenin sosyal gelişimini sağlamak
- Doğal kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak

- Bölgede balık üretimi önemlidir. Türkiye'nin deniz ürünleri üretiminin %40'ı buradan karşılanır.

DOĞU KARADENİZ PROJESİ (DOKAP)

DOKAP

YEŞILIRMAK HAVZASI GELİŞİM PROJESİ

PROJENİN AMAÇLARI

- Yeşilirmak Havzası'ndaki 4 ili kapsar.
- Yeşilirmak Nehri'ndeki kirliliği önlemek
- Erozyonun önüne geçmek
- Bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasını sağlamak
- Çevreyi korumak ve iyileştirmek
- Samsun, Tokat, Amasya ve Çorum Doğu Karadeniz Projesi'nde de bulunur.

PROJENİN AMAÇLARI

- Bölgenin sulama ihtiyaçlarını gidermek
- Bölgenin refah seviyesini artırmak
- Bölgenin alt yapısını iyileştirmek
- Eğitim, sağlık hizmetlerini iyileştirmek
- Tarımsal üretimde sürdürülebilirliği sağlamak
- Ulaşım ağlarını geliştirmek
- Sanayi ve ticaret sektörlerini güçlendirmek

KONYA OVASI PROJESİ (KOP)

- 14 adet sulama, 3 adet içme suyu ve 1 adet enerji projesinden oluşur. Projeye beraber sulamaya dayalı tarım ürünlerinin üretimi bölgede artmıştır. Tarıma dayalı sanayi gelişmiştir.

ÖNEMLİ

MAVİ TÜNEL

Konya Ovası'na Göksu Nehri'nden su taşımak için yapılan projedir. Mavi Tünel Projesi ile beraber Konya Ovası'nda sulama imkânları artmıştır. Suyu ihtiyaç duyan mısır gibi ürünlerin bölgede üretimi artmıştır. Ayrıca tünelle su ihtiyacı karşılandığı için yer altı su seviyesi düzene girecek ve obruk tehlikesi azalacaktır.

ZONGULDAK BARTIN KARABÜK PROJESİ (ZBK)

PROJENİN AMAÇLARI

- Bölge dışına göçü önlemek
- Yeni iş imkânları oluşturmak
- Ulaşım alt yapısını iyileştirmek
- Karabük Demir-Çelik Fabrikasını modernize etmek
- Kömür işletmelerinden daha verimli yararlanmak
- Ekonomisi kömür ve demir çelik üzerine kurulu olan bölgenin iş imkânlarını artırmak

1

Aşağıdaki illerden hangisi Yeşilirmak Havzası Gelişim Projesi kapsamında değildir?

- A) Samsun
- B) Tokat
- C) Çorum
- D) Amasya
- E) Sinop

2

Aşağıdakilerden hangisi Doğu Anadolu Projesi kapsamında yer alan şehirlerden biri değildir?

- A) Van
- B) Bitlis
- C) Hakkari
- D) Muş
- E) Batman

3

"Mavi Tünel" projesi aşağıdaki kalkınma projelerinden hangisi ile ilişkilidir?

- A) GAP
- B) KOP
- C) DOKAP
- D) DAP
- E) ZBK